

## Ympäristövaliokunta

### Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

#### Valtiovarainvaliokunnalle

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 28.10.2024.

##### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Atro Andersson, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Tarja Haaranen, ympäristöministeriö
- ylijohtaja Veli-Matti Uski, ympäristöministeriö
- suunnittelupäällikkö Timo Jaakkola, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Mikko Friipyöli, ympäristöministeriö
- metsäneuvos Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö
- talousjohtaja Jutta Petäjä, Luonnonvarakeskus
- kehittämisspäällikkö Sanna-Riikka Saarela, Suomen ympäristökeskus
- luontopalvelujohtaja Henrik Jansson, Metsähallitus
- johtaja Jarmo Lindén, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
- erityisasiantuntija Laura Hassi, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Jouni Parkkonen, Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry
- elinvoimajohtaja Leena Kristeri, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtaja, elinkeinopoliittiset asiat Anu Kärkkäinen, Rakennusteollisuus RT ry
- johtaja Aija Tasa, Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry
- metsäpolitiikan päällikkö Jimi Rajajärvi, Metsäteollisuus ry
- monimuotoisuusasiantuntija Liisa Toopakka, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- ekonomisti Eemeli Karlsson, Suomen Vuokranantajat ry
- johtaja, energia ja ilmasto Annukka Saari, Teknologiateollisuus ry
- toiminnanjohtaja Anne Viita, Vuokralaiset VKL ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- liikenne- ja viestintäministeriö

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Suomen Luontopaneeli
- Metsäbiotalouden tiedepaneeli
- Suomen ilmastopaneeli
- Baltic Sea Action Group (BSAG)
- John Nurmisen Säätiö
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- Suomen Kiinteistöliitto ry
- Suomen Omakotiliitto ry
- Suomen opiskelija-asunnot SOA ry
- Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.
- WWF Suomi

### VALIOKUNNAN PERUSTELUT

#### *Hiilineutraalius, kestävyysmurros ja luonnon monimuotoisuus*

Valiokunta toteaa, että ympäristöministeriön pääluokan määrärahojen pysyminen suunnilleen edellisen vuoden tasolla on myönteistä tilanteessa, jossa julkisen talouden pysyvä rakenteellisten menojen ja tulojen epäsuhta ja velkaantumiskehityksen taittaminen edellyttävät julkisen talouden vahvistamista ja siten huomattavia leikkauksia. Ympäristöministeriön pääluokan 35 talousarvion kokonaissumma on 252 milj. euroa, joka on 9,1 milj. euroa suurempi kuin edellisenä vuonna. Lisäyksen taustalla on momentin 35.20.95 InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus määrärahasta (5,8 milj. euroa), vesitietojärjestelmä ja luvitus -hanke (3,6 milj. euroa) sekä MET-SO- ja Helmi-ohjelmiin esitetty lisäys (1,75 milj. euroa). Pääluokkaan kohdistuu 4,8 milj. euroa tuottavuustoimenpiteitä.

Ilmastonmuutos ja luontokato ovat maailmanlaajuisia toisiinsa sidoksissa olevia haasteita, jotka on ratkaistava yhdessä ja edellyttävät siten niiden yhtäaikaista tarkastelua. Valiokunta pitää tärkeänä talousarvioehdotuksen pyrkimystä kokonaisvaltaiseen tarkastelutapaan hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi ja puhtaan siirtymän edistämiseksi katsoen, että tarkastelua tulisi vielä syventää. Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan vaikuttavimmin investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä energiatehokkuutta ja kiertotaloutta sekä panostamalla teollisuusprosessien vähähiilistämiseen. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuloksilla on keskeinen merkitys. Julkisen ja yksityisen sektorin välisellä pitkäjänteisellä yhteistyöllä on erityisen tärkeä rooli vihreän siirtymän toteuttamisessa. Yksityinen sektori tekee valtaosan tarvittavista investoinneista, ja julkisen sektorin rooli on mahdollistaa kestävä kehityssuunta. Valiokunta korostaa, että on tärkeää löytää sellaisia innovatiivisia ratkaisuja myös vero- ja muussa taloudellisessa ohjauksessa, joilla voidaan tehokkaasti kannustaa ja kanavoida yksityistä rahaa kestävyysmurroksen toteuttamiseen.

Talousarvion yleisperustelujen mukaan hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä noin 2,22 mrd. eurolla, mikä on noin 147 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2024, toinen

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp

lisätalousarvio mukaan lukien. Määrärahatason nousu johtuu erityisesti Uusiutuva energia ja energiatehokkuus -kokonaisuuden kasvusta, jota kuitenkin selittävät ennen kaikkea ajoitusmuutokset energiatuen maksatusaikataulusta johtuen. Valiokunta toteaa, että edellisen hallituksen kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit ja Suomen kestävä kasvun ohjelman (RRF) rahoituskierrokset ovat päättyneet, mutta RRF-hankkeista on vielä jäljellä määrärahoja. Kuitenkin olennaisiin energiatukiin, jotka tukevat uuden teknologian käyttöönottoa, kaupallistamista ja energiatehokkuusinvestointeja, on talousarvioehdotuksessa vuodelle 2025 osoitettu uusien sitoumusten osalta vain 14 milj. euroa.

Valiokunta korostaa, että erityisesti ilmastotoimien osalta on huomattava, että suuri osa toimenpiteistä, joilla pyritään kansallisen ilmastolain ja EU:n lainsäädännön mukaisiin tavoitteisiin, toteutetaan muulla kuin ympäristöministeriön hallinnonalalla. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisätoimia erityisesti taakanjakosektorilla eli ympäristöministeriön lisäksi työ- ja elinkeino-, maa- ja metsätalous- sekä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnaloilla ja maankäyttösektorilla eli maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

Ilmastolain 16 §:n mukaan valtioneuvoston on seurattava ilmastosuunnitelmien, kuten keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman eli KAISUn toteutumista ja tehtävä tarvittaessa päätös lisätoimista. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ilmastovuosikertomuksen (K 16/2024 vp) mukaan kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää lisätoimia maankäyttösektorilla ja muilla sektoreilla. Valtioneuvoston tulee seurata päästövähennyskehitystä ja esittää lisätoimia ja rahoitus niille ilmastolain tavoitteiden saavuttamiseksi. Uuden keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman valmistelu on käynnistetty ympäristöministeriön johdolla ja sen on tarkoitus valmistua vuonna 2025.

Myös kiertotalouden edistäminen on kaikkia hallinnonaloja koskeva haaste. Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa. Tavoitteena on muutos, jolla kiertotaloudesta luodaan talouden uusi perusta. Kiertotalouden green deal on yritysten, kuntien, maakuntien, järjestöjen ja valtion yhteinen vapaaehtoisuuteen perustuva strateginen sitoumus. Se on keino edistää resurssitehokkuutta ja muutosta kohti kestävää taloutta Suomessa vuoteen 2035 mennessä. Kestävä talous auttaa hillitsemään ilmastokriisiä, luontokatoa ja luonnonvarojen ylikulutusta. Luonnonvarojen kulutuksen ja niistä saatavan taloudellisen lisäarvon nostamisen näkökulmasta keskeisimmät muutostarpeet ja kiertotalouden green dealin toimet liittyvät rakennettuun ympäristöön, teollisuuteen, kestäväan kulutukseen ja liiketoimintaan, energiajärjestelmään ja ruokaketjuun.

Valiokunta pitää tärkeänä varmistaa, että meneillään oleva kiertotaloustyö jatkuu. Syyskuussa on julkistettu ensimmäiset kiertotalouden green deal -sitoumukset. Niiden moninkertaistumista tukemaan ja vauhdittamaan tarvitaan julkista rahoitusta. Ympäristöministeriön hallinnonalan lisäksi kiertotaloutta edistetään erityisesti osana työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan elpymis- ja palautumissuunnitelmaan kuuluvaa merkittävää rahoitusta materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen.

Vähähiilisen energiamurroksen osana vetytalouden arvioidaan tuovan suuria mahdollisuuksia Suomelle. Vetytalouden ytimessä on puhtaan sähkön saatavuus. Vedystä haetaan ratkaisua moineen hankalasti dekarbonisoitavaan kohteeseen. Vetyä voidaan sähköistämisen kautta käyttää

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp

muun muassa liikenteessä, lämmöntuotannossa ja teollisessa tuotannossa. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että Suomi voisi tuottaa 10 prosenttia EU:n puhtaasta vedystä. Hallitus tähtää ensisijaisesti jalostavan teollisuuden investointeihin ja korkean jalostusarvon vientiin sen sijaan, että Suomi veisi vuositasolla suuria määriä sähköä tai jalostamatonta vetyä.

Tavoitteena on Suomen tutkimus- ja kehittämismenojen (T&K-menot) nostaminen 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen tavoitteen ja voimassa olevan T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä sillä edellytyksellä, että yksityisen sektorin panostukset kasvavat 2,67 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Puhtaan talouden kasvattamiseksi ja hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi on edistettävä teollisuuden puhdasta siirtymää ja sitä palvelevia investointeja. Hallitusohjelman mukaisesti valmistellaan hiilinegatiivisuutta tavoitteleva uusi energia- ja ilmastostrategia.

Valiokunta korostaa, että tutkimuksella on tärkeä rooli yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden ratkaisemisessa ja kilpailukykyyn vahvistamisessa. Poliitiikkatoimin tulee edistää TKI-mallia, joka tukee ylihallituskautista, haastelähtöistä ja ratkaisukeskeistä TKI-toimintaa esimerkiksi energiamurroksen osalta. Tutkimusrahoituksen ohella tulisi edistää skaalautuvuutta perustutkimuksesta soveltavaan tutkimukseen, jossa myös yritykset ja muut toimijat ovat aktiivisessa roolissa. Toimintamalleja, joilla julkisen rahoituksen voidaan odottaa vivuttavan yksityistä rahoitusta ovat esimerkiksi tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteiset TKI-ohjelmat ja osaamiskeskitymät sekä yhteiskäyttöiset TKI-infrastruktuurit ja kokeiluympäristöt.

Ohjelmamuotoinen työskentely vahvistaa kansallista kyvykkyyttä vaikuttaa keskitetysti myös EU-rahoituksen suuntaamiseen. Perusrahoitusta tarvitaan kuitenkin omarahoitukseen, jotta tutkimuslaitokset voivat hakea kilpailtua rahoitusta ja kehittää strategisia kyvykkyyksiä pitkäjänteisesti. Myös perustutkimuksen ja aikasarjojen keräämiseen tutkimuslaitoksissa tulisi taata perusrahoituksella pitkäjänteinen varmuus, sillä tämä työ ei sovellu ohjelmarahoituksella hoidettavaksi.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla tärkeä vähähiilisyyttä edistävä hanke on ympäristöluvituksen sujuvoittaminen. Tavoitteena on ns. yhden luukun periaatteen kehittäminen digitalisaation ja lainsäädännön kehittämisen ohella. Valiokunta pitää luvituksen sujuvoittamistavoitteita tärkeinä energiamurrosta edistävien tuotantoinvestointien vauhdittamiseksi. Luvituksen sujuvoittaminen on tehtävä siten, että ympäristönsuojelun korkeasta tasosta ei tingitä, mikä edellyttää luvitukseen liittyvien viranomaistehtävien riittävää resursointia. Valiokunta pitää tärkeänä sen varmistamista, että lupaviranomaisilla on riittävästi osaamista, paikallista ymmärrystä sekä henkilöstöä ja muita resursseja.

### *Ympäristön- ja luonnonsuojelu*

Valiokunta toteaa, että suuremmillekin panostuksille olisi tarvetta, mutta kireässä taloustilanteessa on hyvä, että talousarvioehdotuksessa luonnon monimuotoisuus- sekä vesien- ja ympäristönsuojelumäärärahat kuitenkin nousevat hieman vuodesta 2024. Määrärahoja korottaa ympäristörahostolle kohdennettava määräraha sekä lisäykset Itämeren ja vesien suojeluun. Luonnonsuojeluun ja luonnon virkistyskäyttöön osoitetaan yhteensä noin 103 milj. euroa momenteille

## **Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**

35.10.21, 35.10.52 ja 35.10.63. Helmi-elin ympäristöohjelmaan on varattu 21,5 milj. euroa ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojeluohjelmaan (METSO) 21,36 milj. euroa. METSO- ja Helmi-ohjelmien rahoitusta on lisätty 1,75 milj. eurolla momentilla 35.10.63.

Valiokunta korostaa METSO- ja Helmi-ohjelmien merkitystä osana monimuotoisuustavoitteiden toteuttamista. Hallitusohjelman tavoite luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä vuoteen 2030 mennessä on tarkoitus tehdä toimeenpanemalla uusi luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategia ja toimintaohjelma, toteuttamalla METSO- ja Helmi-ohjelmia sekä tehostamalla muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi.

METSO-ohjelmaa toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa ohjelman toimeenpanoon esitetään momentille 30.40.45 (metsäluonnon hoidon edistäminen) yhteensä 9,3 milj. euroa, josta ympäristötukeen kohdennetaan noin 7,3 milj. euroa ja luonnonhoitohankkeisiin noin 2 milj. euroa. Tällä voidaan toteuttaa METSO-toimenpiteitä noin 3 600 hehtaarin alueella. METSO-periaatepäätöksen tavoitteena on vuoden 2025 loppuun mennessä suojella yhteensä 82 000 hehtaaria ympäristötuella ja luonnonhoitohankkeilla. METSON toteutus tämän vuoden loppuun mennessä on vajaat 70 000 ha.

Myös Helmi-ohjelmaa toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä. Ohjelman päätavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa. Maa- ja metsätalousministeriön vastuulle kuuluvat muun muassa soiden suojeleminen ja ennallistaminen, lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostukset ja hoito, perinnebiotooppien ja metsäisten elinympäristöjen kunnostukset ja hoito sekä pienvesi- ja rantaluonnon kunnostukset. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla Helmi-ohjelman toimeenpanoon 1,7 milj. euroa momentilla 30.40.45 ja 1 milj. euroa momentilla 30.40.50.

Valiokunta pitää tärkeänä, että vaelluskalakantojen elvyttämisohjelmaa (NOUSU) jatketaan ja siihen osoitetaan 2,8 milj. euroa maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa (30.40.31). Hankevesistöt ja tukikohteet vaihtelevat pienten jokien esteiden poistosta aina suurten, rakennettujen jokien vaellusratkaisuihin.

Valiokunta toteaa, että EU:n ennallistamisasetuksen tultua voimaan 18.8.2024 kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimiseen on kaksi vuotta aikaa. Alustavien arvioiden mukaan ennallistamisasetuksen toimeenpano edellyttää olemassa olevien politiikkainstrumenttien (esim. METSO-, Helmi-, NOUSU- ja Sotka-ohjelmat) rahoituksen kasvattamista tulevana vuosina. Tämänhetkisen tiedon mukaan ennallistamisen toimeenpanoon ei ole tulossa erillistä EU-rahoitusta. Tarpeet täsmentyvät ennallistamissuunnitelman valmistelun myötä ja määrärahoja on osoitettava tarpeen mukaan. Ennallistamissuunnitelman edellyttämiä tieto- ja selvitystarpeita kartoitetaan parhailaan. Ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alat tekevät tässä yhteistyötä ja jo ennallistamissuunnitelman laadintaan liittyvien selvitysten ja vaikutusarvioiden rahoitustarve nousee useampaan miljoonaan euroon.

Valiokunta korostaa, että EU:n ennallistamisasetus ja sen tavoitteet on tunnistettu luontokadon pysäyttämisen kannalta keskeisiksi. Asetuksen toteuttamisesta aiheutuvista kustannuksista on myös ollut suurta epävarmuutta asian valmisteluvaiheissa. Suunnitelman laadintaan liittyvien sel-

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp

vityskustannusten ja varsinaisten ennallistamistoimien lisäksi on tarvetta varautua ennallistamisasetuksen edellyttämiin uusiin seuranta- ja raportointivelvoitteisiin. Valiokunta korostaa tarvetta tehdä suunnittelutyössä kokonaisvaikutusten arviointia perusteellisesti, jotta voidaan minimoida ennakoimattomat, ei-toivotut vaikutukset, joita sinänsä kannatettavasta ennallistamisesta voi aiheutua. Esimerkiksi hyväkasvuisten, ojitettujen turvemetsien ennallistaminen johtaa tutkitun tiedon perusteella suokasvillisuuden palaamiseen ja todennäköisesti turpeen määrän kasvuun ja suurempaan hiilen sitoutumiseen maaperään. Samalla se johtaa myös puuston nielun menettämiseen pysyvästi ja mahdollisesti maaperän metaani- ja ilokaasupäästöjen kasvuun, jotka seuraavina vuosikymmeninä voivat heikentää alueen kokonaishiilitasetta. Kokonaisvaikutusten arviointi on siksi tärkeää näiden vaihtosuhteiden merkityksen arvioimiseksi ja toimenpiteiden optimaaliseksi kohdentamiseksi.

Luonnonsuojelualueiden ulkopuolella olevilla alueilla tehtävä työ monimuotoisuuden suojelemiseksi on myös tärkeää. Valiokunta toteaa, että ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen yhteisessä hankkeessa tarkastellaan aluetyyppejä, jotka voivat täyttää monimuotoisuutta tukevan alueen kansainvälisen määritelmän. Määritelmän mukaan alueita käytetään siten, että niillä voidaan saavuttaa positiivisia ja pitkäkestoisia tuloksia paikallisten luontoarvojen suojelussa. Näitä OECM-alueita kutsutaan Suomessa monimuotoisuutta tukeviksi alueiksi, ja ne edistävät suojelupinta-alan kerryttämistä kohti maailmanlaajuisista 30 prosentin tavoitetta. Monimuotoisuutta tukevien alueiden lähtökohtana on tunnistaa alueella sijaitsevat luontoarvot, merkitä ne kartalle ja turvata ja edistää niitä niiden säilyminen suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti osana alueen muuta käyttöä. Monimuotoisuutta tukeva työ voi perustua lailla säädettyihin velvoitteisiin, maanomistajan omaan päätökseen tai esimerkiksi hoitosopimuksiin. Kansainväliset määritelmät täyttävät alueet hyväksytään ympäristöministeriössä, jonka jälkeen ne raportoidaan kansainvälisiin tilastoihin. Olennaista on, että monimuotoisuuden tukeminen lähtee maanomistajan tai alueen hallinnoijan lähtökohdista. Alueiden raportointi ei siis tuo maanomistajalle uusia velvoitteita tai tiukennuksia alueiden käyttöön. Luontoarvojen säilymistä tulee kuitenkin seurata.

Luontopalvelujen saama valtion budjettirahoitus on suurimmaksi osaksi ympäristöministeriön momentilla 35.10.52 (Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät). Momentilta rahoitetaan kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden, luonnonsuojeluun varattujen alueiden, erämaa-alueiden ja kulttuuriperintökohteiden hoitoa sekä uhanalaisten eliölajien ja luontotyyppien suoje-  
lua. Talousarvioesityksessä momentille 35.10.52 esitetään yhteensä 48,4 milj. euroa.

Valiokunta toteaa, että Luontopalvelujen tehtävät ovat lisääntyneet viime vuosina merkittävästi, kun uusia kansallispuistoja on perustettu. Monet uusista tehtävistä ovat tulleet hoidettaviksi ilman pysyvää rahoitusta, joten toimintaa on hoidettu erillisrahoitusten kautta. Luontopalvelujen johtamisjärjestelmään on kehitetty, kustannusrakennetta parannettu ja htv-määrä on kahden viime vuoden aikana näin lähes puolittunut. Parhaillaan on käynnissä kiinteistöomaisuuden läpikäynti, jolla haetaan säästöjä erityisesti jatkuviin ylläpitokustannuksiin. Valiokunta kiinnittää huomiota, että avolaitosrahan alasajo vaikuttaa suoraan rahoitustarpeeseen, kun vankityörahalla on hoidettu merkittävä osa eteläisen Suomen retkeilyinfrastruktura. Vankityön päättyessä näiden alueiden hoidon kattamiseksi tulee pyrkiä järjestämään niukan perusrahoituksen lisäksi myös muita rahoitusvaihtoehtoja, kuten vapaaehtoiset käyntimaksut ja yrityskumppanuudet.

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp

Valiokunta kiinnittää erityisesti huomiota Luontopalvelujen hoidossa olevien alueiden merkitykseen laadittavassa ennallistamisasetuksen mukaisessa suunnitelmassa. Luontopalveluilla on jo kokemusta kustannustehokkaasta ennallistamistöiden toteuttamisesta esimerkiksi Helmi-ohjelmassa, joten tällä voi olla merkitystä ennallistamisasetuksen kokonaiskustannusten kannalta.

Valiokunta kiinnittää huomiota tarpeeseen varmistaa arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden asianmukainen hoito. Aikaisemmin esimerkiksi Museovirastolta Metsähallituksen hoitoon siirrettyjen kulttuuriperintökohteiden hoito edellyttää osaamista, ja kustannukset ovat niiden erityislaatuisuuden vuoksi usein korkeat. Valtiovarainministeriön STRAVA-työryhmässä onkin esitetty valtio-omistuksesta luopumista vajaakäyttöisten kohteiden kuten Kajaanin rauniolinnan ja Svartholman merilinnoituksen osalta.

### *Vesienhoito*

Vesiensuojeluun ja -hoitoon osoitetaan talousarvioehdotuksessa 19,9 milj. euroa. Määrärahalla jatketaan vesien- ja merenhoidon suunnitelmien (2022—2027) toimeenpanoa rahoittamalla hankkeita Ahti-ohjelman kautta panostaen Saaristomeren tilan parantamiseen. Valiokunta pitää tärkeänä Saaristomeren tilan parantamiseen kohdentuvan rahoituksen lisäämistä ja sen kohdentamista ravinteiden kierrätyksen edistämiseen ja muihin merialueen tilaa parantaviin toimiin Saaristomeren poistamiseksi Itämeren pahimpien kuomittajien ns. hot spot-listalta. Valiokunta korostaa, että vesiensuojelua toteutetaan käytännössä laajasti valuma-alueella vaikuttavin toimin ja monin eri keinoin.

Ympäristöministeriö, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja maa- ja metsätalousministeriö laativat parhaillaan Itämeren suojelukomissiolle tilannearviota Saaristomeren poistamisesta hot spot -listalta. Tavoitteena on, että Suomi voi jättää Itämeren suojelukomissiolle hakemuksen hot spotin poistamiseksi listalta Saaristomeren-ohjelman tavoiteaikataulussa vuoden 2027 loppuun mennessä. Poistolle on lukuisia ehtoja, joista tärkein on vähentää Saaristomeren valuma-alueen maatalouden typpi- ja fosforikuormitusta ja saada se pysyvään laskusuuntaan. Muita ehtoja ovat kuormituksen hillitsemiseksi käynnistetty toimintaohjelma ja sen toimeenpanon rahoitus. Lisäksi on ehtoja, jotka koskevat muun muassa lantamääriä suhteessa levityspinta-alaan, eläinsuojien ominaisuuksia, ravinteiden kierrätystä ja lannoitusta sekä viljelymaan suoja-alueita ja talviaikaista kasvipeitteisyyttä.

Ravinteiden kokonaiskuormitus Saaristomereen on laskenut vuosina 1995—2023. Kokonaiskuormituksen vähenemä johtuu etenkin pistemäisen kuormituksen vähenemisestä, lähinnä yhdyskuntien jätevesien puhdistuksen paranemisesta. Myös fosforin hajakuormitus, joka on pääasiassa maataloudesta peräisin, on vuoden 2023 kuormitustietojen perusteella ensimmäistä kertaa pysyvämpiluonteisessa laskussa. Typen hajakuormituksen laskusuuntaa sen sijaan ei ole havaittavissa.

Toimenpiteiden vaikutusten näkyminen merialueen tilassa on hidasta, sillä tilan paranemista hidastavat mereen vuosikymmenien aikana kerääntyneet ravinnevarannot. Hapettomissa olosuhteissa pohjasedimentistä vapautuu erityisesti fosforia ns. sisäisenä kuormituksena. Siksi valuma-alueella ja rannikkojokien välittömässä läheisyydessä tehtävää seuranta tulisi kehittää ja seurannan jatko turvata vaikutusten todentamiseksi myös pidemmällä aikavälillä. Valuma-alueella teh-

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp

tävää seurantaa tulisi keskittää maatalousvaltaisille osavaluma-alueille sekä lisätä maantieteellistä kattavuutta, seurantatiheyttä ja ottaa käyttöön uusia automatiikkaan perustuvia seurantamenetelmiä. Esitetty lisärahoitus vesitietojärjestelmän ja seurantojen kehittämiseen (35.10.23) on olennaisen tärkeää. Vaikuttavuuden todentamiseen ja seurantaan tarvitaan luotettavaa, systemaattista ja pitkäjänteistä ympäristön tilan seurantatietoa. Tavoitteena tulisi olla vesien ja merenhoidon tietojärjestelmän PISARAN edelleen kehittäminen kaikkia toimijoita palvelevaksi, kattavaksi vesienhoidon ja merenhoidon tietolähteeksi. Sille voitaisiin koostaa esimerkiksi eri rahoitusohjelmien vaikutusarviointien sekä maatalouden ympäristö- ja vesistöseurantojen tuottamaa tietoa ymmärrettävään ja havainnolliseen muotoon. Seurantatiedon tuottaminen ja viestintä edellyttävät riittävää resursointia.

Valiokunta toteaa, että Valtiotalouden tarkastusvirasto on vastikään tehnyt tuloksellisuustarkastuksen ja antanut tarkastusraportin (VTV 10/2024) Vesien- ja merenhoidon ohjaus, rahoitus ja tuloksellisuus - Maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen. Suosituksenaan tarkastusvirasto esittää muun ohella, että vesien- ja merenhoidon näkökulmasta tärkeimpiä toimenpiteitä ovat ne, jotka vähentävät turhaa lannoitusta, ehkäisevät tehokkaasti ravinteiden kulkeutumista pelloilta vesistöihin sekä edistävät lantaravinteiden siirtymistä ylijäämäalueilta tarvealueille taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävästi. Lisäksi tulisi ottaa huomioon mahdollisuudet kokeilla ja ottaa käyttöön tulosperusteisia kannustimia.

### *Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen*

Suomen talouden suhdannekuva on ollut parina viime vuotena heikko. Taloustilannetta ovat raskittaneet Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, korkojen nousu ja kiihtynyt inflaatio. Heikko talustilanne ja erityisesti asuntolainojen korkojen nousu ovat johtaneet asuntojen kysynnän merkittävään laskuun, minkä seurauksena valmiita asuntoja on jäänyt myymättä. Kuluvana vuonna kotitalouksien reaaliansioiden arvioidaan kasvavan maltillisesti. Rakennusalan suhdanneryhmän syyskuussa 2024 julkaiseman ns. RAKSU-raportin mukaan inflaation hidastuminen ja korkojen lasku parantavat ostovoimaa, minkä odotetaan piristävän asuntokauppaa vuoden 2024 loppupuolella ja koko rakentamisen ennustetaan kääntyvän kasvuun vuonna 2025. Rahoituksen kiristyminen, valmiiden ja myymättömien asuntojen suuri määrä yhdistettynä vanhojen asuntojen hintojen laskuun ei mahdollista asuntorakentamisen nopeaa toipumista.

Vuosien 2018—2022 ennätysellisen rakentamisen aikana asuntoja valmistui noin 40 000 vuodessa, kun sekä tuettua että vapaarahoitteista tuotantoa oli paljon. Ennätyskorkean rakentamisen jälkeen pudotus on ollut suuri. Ara-tuotanto kattoi vuonna 2023 noin puolet aloituksista ja niiden merkitys kuluvana vuonna on yhä suuri noin 9 000 asunnon tasolla. Vuonna 2025 arvioidaan aloitettavan noin 20 000 asunnon rakentaminen, joista valtion tukemaa asuntotuotantoa noin 8 000 asuntoa. Valiokunta pitää hyvänä, että markkinaehtoisen rakentamisen ollessa hyvin vähäistä, tilanteeseen on reagoitu historiallisen korkealla korkotukivaltuudella kuluvan vuoden osalta (2,25 mrd. euroa). Korkotukilainojen hyväksymisvaltuus vuodelle 2025 on julkisen talouden 2025—2028 suunnitelman mukainen 1,75 mrd. euroa.

Julkisen talouden 2025—2028 suunnitelman mukaisesti valtuutta laskettaisiin edelleen vuodelle 2026 toimialan elpyessä siten, että vuosien 2026 ja 2027 valtuus olisi yhteensä 2 mrd. euroa. Hallitusohjelman mukaan valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki- ja takauslainavaltuudet mi-

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp

toitetaan aiempaa paremmin rakennusalan muun suhdannetilanteen mukaisesti tarkoittaen valtuuden kasvattamista matalasuhdanteessa ja valtuuden alentamista korkea- tai noususuhdanteessa. Vuodesta 2000 alkaen Ara-tuotanto ja vapaarahoitteinen rakennustuotanto kehittyivät vastasyklisesti eli kun vapaarahoitteinen tuotanto laski, Ara-tuotanto kasvoi ja päinvastoin. Vuosina 2015—2022 Ara-tuotanto kuitenkin kasvoi samanaikaisesti vapaarahoitteisen tuotannon kanssa, minkä on arvioitu vaikuttaneen kielteisesti koko rakentamisen hintatasoon, sillä tuotantoa rakennetaan samoin tuotantopanoksien. Nyt ehdotettu korkea valtuustaso rakentamisen matalasuhdanteessa toteuttaa hallitusohjelman tavoitetta hyvin. Valiokunta pitää tärkeänä, että vuoden 2026 valtuuksien tasoa arvioidaan ennakolta ajoissa uudelleen, jos heikko suhdanne pitkittyy. Ara-asunnot tukevat asuntomarkkinoiden vakautta muuttuvassa ympäristössä ja ehkäisevät segregatiota uusilla alueilla.

Noussut korkotaso on nostanut omakustanteisesti määriteltäviä Ara-asuntojen vuokria. Ara on joutunut hylkäämään tai lykkäämään erityisesti lyhyen korkotuen lainahakemusten käsittelyä, koska nykyisellä korkotasolla kohteiden vuokrat tulisivat olemaan vähintään markkinavuokrien tasolla tai selvästi sen ylittäviä. Ara on myös nostanut esiin, että urakoitsijoiden taloustilanteen heikentyminen edellyttää nyt sekä Ara-toimijoilta että erityisesti Aralta tarkempien riskianalyysojen tekemistä. Näköpiirissä kuitenkin on, että lyhytaikaisen korkotuen lainapäätöksiä voidaan tehdä helpommin korkojen lähtiessä laskuun.

Valiokunta toteaa, että ympäristöministeriön pääluokan lukuun 35.20 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen ehdotetaan 24,4 milj. euroa, joka on 7 prosenttia vähemmän kuin kuluvana vuonna (26,4 milj. euroa). Vähennyksen syynä on rakennetun ympäristön tietojärjestelmähankkeen päättymisen (3 milj. euroa), korjausavustusten väheneminen (2 milj. euroa) 7,55 milj. euroon, ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen lakkauttaminen (6,136 milj. euroa). Korjausavustukset suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjauksen tukemiseen. Valiokunta katsoo, että korjausrakentamisen tukeminen ja puurakentamisen esteiden purkaminen ovat monihyötyisiä avustuksia niin hiilineutraalisuuden edistämiseksi kuin työllisyyden parantamiseksi. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kun erityinen puurakentamisohjelma kuitenkin on päättynyt, on tarpeen seurata, tarvitaanko jatkossa muita vastaavia ohjauskeinoja tavoitteiden tehokkaaksi edistämiseksi hallitusohjelman tunnistamalla tavalla.

Valiokunta toteaa, että lukuun 35.20 on lisätty uusina InvestEU-ohjelma (5,8 milj. euroa) ja pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisohjelman momentti 35.20.33 (3,65 milj. euroa).

Valiokunta toteaa, että sen käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksesta annetun lain kumoamisesta (HE 136/2024 vp). Esityksellä ehdotetaan kumottavaksi Arasta annettu laki. Aran nykyiset lakisääteiset toiminnot ja henkilöstö siirrettäisiin hallinnollisesti osaksi ympäristöministeriötä 1.1.2025 alkaen. Tehtävien siirrolla olisi budjettitekniisiä vaikutuksia määrärahasiirtoina valtion talousarvion momenttien välillä. Aran toimintamenot (35.20.01.) 6,136 milj. euroa siirrettäisiin ympäristöministeriön toimintamenoihin (35.01.01.) ja Aran toimintamenomomentti poistuisi talousarviosta. Ympäristöministeriössä toimisi jatkossa Valtion tukeman asuntorakentamisen keskus, joka vastaisi virastolle tällä hetkellä kuuluvista valtion asuntopolitiikan toimeenpanoon liittyvistä lakisääteisistä tehtävistä. Yksityiskohdista on tarkoitus säätää erillisellä marraskuussa 2024 annettavalla esityksellä.

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp

Erityisryhmien investointiavustus laskee osana hallituksen kevään 2024 säästöpäätöksiä 15 milj. euroon siten, että vammaisten asumiseen liittyvien investointikohteiden rahoitus turvataan. Avustusvaltuuden leikkauksen johdosta Ara on jo maaliskuun 2024 lopussa sulkenut erityisryhmien investointiavustushaun. Tarvetta ja kysyntää avustukselle on ollut pysyväisluonteisesti muun muassa opiskelija-asuntojen tai ikääntyneille ja muistisairaille soveltuvien yhteisöllisten asumismuotojen tarjonnan lisäämiseen, joten olisi tärkeää pyrkiä jatkossa määrärahatason nostamiseen.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että asumisneuvontaan (35.20.31) varataan 2 milj. euroa. Laki asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 (1036/2022) on vuoden 2023 alussa voimaantullut määräaikainen kokeilulaki, jonka toimeenpano on käynnistynyt kunnissa ripeästi. Noin 40 kuntaa käyttää tukea asumisneuvonnan järjestämiseksi. Valiokunta toteaa, että asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen, joten se on osaltaan olennainen keino asunnottomuuden poistamistavoitteen toteuttamiseksi. Valiokunta katsoi mietinnössään, että asumisneuvonnan laajentaminen on ajankohtaista, kun elinkustannusten nousu tiukentaa laajemmin toimeentuloa ja lisää siten myös asunnottomuuden riskiä.

Valiokunta kiinnittää vielä huomiota siihen, että maankäytön, asumisen ja liikenteen ns. MAL-sopimuksilla luodaan pitkäjänteisesti edellytyksiä tulevalle asuntorakentamiselle. Nykyisessä haastavassa asuntorakentamisen suhdannetilanteessa on tärkeää, että MAL-sopimuksilla luodaan edellytyksiä kaupunkiseutujen kasvulle ja saavutettavuudelle. Valiokunta toteaa, että Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Lahden ja Kuopion kaupunkiseutujen MAL-sopimusneuvottelut vuosille 2024—2035 on saatu päätökseen. Sopimuksilla valtio ja kaupunkiseutujen kunnat edistävät tarpeita vastaavaa asuntokaavoitusta ja -tuotantoa, kestävä ja vähäpäästöistä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää sekä niihin liittyviä infrastruktuuri-investointeja. Aiemmista poiketen uusiin sopimuksiin ei sisälly valtion tukeman Ara-asuntotuotannon minimiosuutta seutujen asuntorakentamisesta. Kaupunkiseutujen väestömäärän ennustetaan jatkavan voimakasta kasvua, joten asuntotuotannon vauhdittaminen on kuitenkin yksi keskeinen sopimusten tavoite.

## VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

## **Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**

Helsingissä 24.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr  
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd  
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok  
jäsen Marko Asell sd  
jäsen Noora Fagerström kok  
jäsen Petri Huru ps  
jäsen Christoffer Ingo r  
jäsen Mai Kivelä vas  
jäsen Hanna Kosonen kesk  
jäsen Johan Kvarnström sd  
jäsen Jorma Piisinen ps  
jäsen Merja Rasinkangas ps  
jäsen Tere Sammallahhti kok  
jäsen Sara Seppänen ps  
jäsen Saara-Sofia Sirén kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 1**

**Eriävä mielipide 1**

**Perustelut**

*Epäjohdonmukaisuus ilmastopolitiikassa heikentää kasvua ja investointeja*

Ilmastopolitiikan toimeenpano ja rahoitus toteutetaan suurelta osin muilla hallinnonaloilla kuin ympäristöministeriön budjetista. Verotus, yritystuet, maatalouden rahoitus, liikenteen päästöohjaus tapahtuvat muissa kuin ympäristöministeriössä.

Talousarviossa todetaan, että ilmastolain edellyttämän keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpano etenee, mutta siellä jätetään mainitsematta, että toimiin suunniteltua rahoitusta on leikattu merkittävästi.

Suomen EU:ssa sovittujen ilmastotavoitteiden saavuttaminen ja hiilineutraaliustavoitteessa pysyminen vaatii määrätietoisia ja johdonmukaisia toimia läpi yhteiskunnan. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisätoimia erityisesti taakanjakosektorilla ja maankäyttösektorilla. Hallinnonalakohtaisten toimien ja määrärahojen lisäksi sekä niitä tukemaan tarvittaisiin runsaasti poikikihallinnollista yhteistyötä ja sitoutumista sekä aivan uutta, taloudellisiin ohjauskeinoihin perustuvaa sääntelyä.

On erinomaista, että hallitus aikoo "jatkaa päästöjen vähentämisen ja nielujen vahvistamisen valmistelua ja toimeenpanoa energia- ja ilmastostrategiassaan sekä valmistautuu tekemään ilmastotavoitteiden täyttämiseen liittyviä päätöksiä myös puoliväliriihessä". Linjaus on oikea mutta se tapahtuu liian valitettavasti liian myöhään. Vaalikauden alkuosan Orpon hallitus on käyttänyt lähinnä ilmasto- ja luontopolitiikan heikentämiseen ja päästöjen lisäämiseen.

Valitettavasti Orpon hallituksen epäjohdonmukainen ilmasto- ja luontopolitiikkaa heikentää toimintaympäristöä kotimaassa ja mustaa kuvaa Suomesta puhtaiden investointien edistäjänä ja edelläkävijänä maailmalla. Tämän luulisi kiinnostavan kasvua tavoittelevaa hallitusta.

Edellisen hallituksen aikana eri ministeriöiden johdolla laaditut ilmastopoliittiset suunnitelmat, kuten työ- ja elinkeinoministeriön ilmasto- ja energiastrategia, ympäristöministeriön keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma tai liikenne- ja viestintäministeriön fossiilittoman liikenteen tiekartta edellyttävät taloudellisia linjauksia ja päätöksiä, jotka jäivät vuoden 2025 talousarvioesityksessä suurelta osin toteutumatta. Toisaalta aiemmin päätetyn kansallisen hiilineutraalisuustavoitteen toteutumisen vaatimat lisätoimet jäivät linjaamatta, kuten hallitus itsekin toteaa kuluvan vuoden ilmastovuosikertomuksessa.

SDP:n mielestä keskeiset ilmastolain mukaiset suunnitelmat sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma tulee päivittää pikaisesti muuttuneen nielujen tilanteen johdosta vastaamaan tätä päivää sekä Orpon hallituksen päästöjä lisäävää politiikkaa, ja suunnitelmien päästöjen ja nielujen välinen kuilu tulee tunnistaa ja toteuttaa tarvittavat lisätoimet. Vain näin saamme selkeän kuvan siitä, millaisen perinnön Orpon hallitus jättää ilmastopolitiikassa tuleville hallituksille korjattavaksi.

## **Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp Eriävä mielipide 1**

Tarvitsemme ilmasto- ja luontopolitiikkaan vaikuttavampaa päästöohjausta ja uusia ohjauskeinoja. Yksi moneen kertaan selvitetty keino on maankäytön muutosmaksu, jolla hillitään metsäkatoa ja näin päästöjä. SDP esittää, että säädetään maankäytön muutosmaksu ja tehostetaan siten päästöohjausta ja saastuttaja maksaa -periaatteen toteutumista.

### *Kuntien ilmastotyöllä on merkitystä*

SDP vastustaa kuntien ilmastosuunnitelmien poistamista ilmastolaista, ja vastusti myös siihen liittyvän tuen poistoa (vuoden 2024 talousarviossa.) Hallituksen politiikka on lyhytnäköistä ja epäjohdonmukaista, sillä kuntien tekemä ilmastotyö on merkityksellistä ja lisää sosiaalista hyväksyttävyyttä ja paikallista toimintaa ja osallisuutta ilmastopolitiikasta. Kuntien ilmastosuunnitelmat ja niiden tekemiseen osoitettu tuki olisivat toimineet hyvänä kannustimena ilmastotyön kehittämiseen sekä kunnan alueen päästöjen seuraamiseen myös niissä kunnissa, joissa ilmastotyötä ei ole tähän asti saatu kunnolla käyntiin.

### *Energia-avustukset kotitalouksille ovat tehokkaita*

Hallitus on lakkauttanut kotitalouksien energiamurrosta edistävät tuet jo kuluvan vuoden budjetissa eikä näihin ole rahoitusta luvassa myöskään vuonna 2025. Valtion näkökulmasta kyseessä on edullinen päästövähennyskeino; elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen myöntämät 2 500 ja 4 000 euron avustukset öljylämmityksestä luopuville pientalojen omistajille ovat tuottaneet päästövähennyksiä hintaan 28 euroa/CO<sub>2</sub> tonni, kun vuonna 2023 päästöoikeuden hinta päästökaupassa oli korkeimmillaan 96,33 €/t CO<sub>2</sub>, ja hintojen keskiarvo oli 83,60 €/t CO<sub>2</sub>.

KAISUn hyväksymisen yhteydessä annetussa rahoitusarviossa on todettu, että öljylämmityksestä luopumisen tukiin kotitalouksille tulisi varata vuosittainen 30 milj. euroa vuosille 2024—2030 ja energia-avustuksiin tulisi varata vuosittainen 40 milj. euroa vuosille 2024—2030. Talousarviossa ei myöskään osoitettu rahoitusta avustuksiin sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen asuinrakennuksissa. Fossiilittoman liikenteen tiekartassa vuosittaisen tukitarpeen arvioitiin olevan vuosittainen 10 milj. euroa vuosina 2022—2030.

Rahoituksen leikkaaminen ilmastosuunnitelmien lisäksi esimerkiksi liikenteen ilmastotoimilta kunnissa sekä avustuksista kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen, eivät anna hyvää signaalia aikana, jona lämpötilaennätyksiä rikotaan ja ilmastonmuutos sään ääri-ilmiöineen etenee kovaa vauhtia.

### *Kiertotalous*

Vuoden 2025 talousarvioehdotuksessa pääluokassa 35 kiertotalouden edistämislähtöiseltä leikataan yli 40 prosenttia aikaisemmasta budjetista (vuosien 2023 ja 2024 920 000 euron tasosta 520 000 euroon, momentti 35.10.22). Rahoituksen taso ei riitä kaikkiin toimiin, joita kiertotaloustavoitteiden edistäminen ja saavuttaminen edellyttäisi. Olennaista on varmistaa meneillään olevan kiertotaloustyön jatkuminen: kiertotalouden green deal -sitoumusten lisääntyminen ja toimeenpanon varmistaminen. Tätä tukemaan ja vauhdittamaan tarvitaan julkista rahoitusta.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 1**

*Luonnonsuojelu ja Metsähallituksen luontopalvelut*

Ympäristön- ja luonnonsuojelun menoihin ehdotetaan 135,3 milj. euroa (132,4 Me vuonna 2024 ja 54 prosenttia pääluokan määrärahoista). Määräraha kasvaa 2 prosenttia. Luvun määrärahoja kasvattaa momentin 35.10.23 vesitietojärjestelmä ja luvitus -hanke, 3,6 milj. euroa, mikä on kannatettava ja tarpeellinen. Hanke lisää vesitiedon avointa saatavuutta yrityksille ja kansalaisille, mikä sujuvoittaa lupamenettelyjä ja edistää uusia investointeja.

Luonnonsuojeluun ja luonnon virkistyskäyttöön on varattu yhteensä n. 103 milj. euroa moneille 35.10.21, 35.10.52 ja 35.10.63. Helmi-ohjelmaan on varattu 21,5 milj. euroa ja Metsoon 21,36 milj. euroa. Nykyinen METSO-ohjelma päättyy vuonna 2025, ja tavoitteet tullaan saavuttamaan, mutta luontokato etenee vauhdilla ja METSO:n uudistustyön ja jatkon tulee olla kunnianhimoinen ja linjassa luontokadon pysäyttämisen tavoitteiden kanssa. Helmi-ohjelman periaatteen mukaisen tavoitetaso saavuttaminen on haasteellista.

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikkene-  
misen pysäyttämistä ja vastaa kansainvälisiin sitoumuksiin. Lisäksi EU:n ennallistamisasetuksen vähintään 20 prosentilla maa- ja merialueita tulee tehdä ennallistamistoimia vuoteen 2030 mennessä. Suojelualueiden rooli tavoitteiden saavuttamisessa on merkittävä. Metsähallituksen luontopalvelut on ehdottanut 10 milj. euroa lisärahoitusta Helmi-ohjelman toteutukseen vuodelle 2025. Helmi-ohjelman rahoitus on tällä hetkellä riittämätön. Luontopalvelut on Helmi-elinympäristöohjelman merkittävin toteuttaja Suomen luonnon hoitajana olemassa olevilla suojelualueilla.

Paine lisätä luonnonsuojelun rahoitusta on kova, ja ennallistamisasetuksen toimeenpano lisää painetta. Luontokatoa tulee torjua riittävän rahoituksen lisäksi myös lainsäädännön keinoilla. SDP esittää, että säädetään ilmastolain kaltainen luontolaki luonnon turvaksi. SDP on esittänyt luontolakia eduskuntavaaliohjelmassaan 2023 sekä vaihtoehtobudjetissaan 2024. Asiasta on tehty kattava selvitys jo viime vaalikaudella ja selvityksessä todettiin, että luonnon suoja lainsäädännössä on puutteellinen.

Lisäksi valtion vanhat ja luonnontilaiset metsät tulee suojella tieteesen perustuvilla, riittävän kattavilla kriteereillä, jotka aidosti suojelevat alueet ja lisäävät näin monimuotoisuutta ja hillitsevät luontokatoa.

Palokin padon purun suunnitteluun oli vuoden 2024 talousarviossa varattu 450 000 euroa ja kokonaisuudessaan Palokin koskia koskevalla hankkeella oli varattu hallitusohjelman määräaikaista investointiohjelmasta 20 milj. euroa. Ensi vuoden budjetissa Palokin koskien vapauttaminen ei näy. Kyseessä on hallituksen suurin yksittäinen luontolupaus, joka olisi syytä lunastaa.

SDP esittää niin ikään vesilain korjaamista ja purojen suojelua kuten Marinin hallitus esitti viime kaudella osana luonnonsuojelulain uudistusta, mutta esitys torpattiin eduskunnassa. Purojen suojelun lisääminen vesilakiin tehostaisi suojelua vesilain mukaisissa toimissa.

## Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp Eriävä mielipide 1

### *Asuntopolitiikka*

Asuntopolitiikan tavoitteena tulee olla terveellisen, turvallisen, viihtyisän ja kestävän asumisen mahdollistaminen eri elämäntilanteisissa oleville ihmisille joka puolella Suomea. Toimivat asuntomarkkinat, joissa kysyntä, tarjonta ja hinta kohtaavat tavat tulee olla tavoitteena. Lisäksi tulee huolehtia, että rahoituksen välineet ovat kunnossa ja saatavilla. Kaikkeen tähän voidaan vaikuttaa politiikalla, jos tahtoa löytyy.

Alkukesästä 2023 alkaen asuntorakentamisen markkina on rajusti muuttunut. Nyt Aralle on esitetty merkittävästi edullisempia rakennuskustannuksia ja tarjoushinnat ovat olleet selvästi alhaisempia kuin rakentamisen kriisin pahimpaan aikaan. Tämän seurauksena valtion tukema asuntotuotanto lähti voimakkaaseen nousuun.

Aran valtuutta on sidottu 1,3 mrd. euroa, mikä on 59 prosenttia kuluvan vuoden korkotukilainavaltuudesta ja yli 400 milj. euroa enemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Asuntohankkeita on yhteensä vireillä noin 2,8 mrd. euron edestä. Tästä määrästä lähes 1,2 mrd. euroa on ns. osapäätöksissä eli hankkeissa, joiden kustannukset ja suunnitelmat Ara on jo hyväksynyt. Siksi potentiaalia koko valtuuden käyttöön on olemassa, mutta toimeenpanoon vaikuttavat niin Aran tilanne kuin asiakkaiden aktiivisuus.

Riittävä Ara-tuotanto on osoittautunut ainoaksi tavaksi toteuttaa kohtuuhintaista asumista pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kaupungeissa. Kasvukeskusten asuntomarkkinoita ei voi jättää vain markkinaehtoisien asuntotuotannon varaan, joka on täysin suhdanteista riippuvaista. Siksi valtion tukeman asuntorakentamisen vastasyklinen jatkaminen on nykytilanteessa tarpeen. On kuitenkin hankalaa, että hallitus on nostanut Ara:n valtuutta vuonna 2024 ajatuksella, että nosto leikataan pois vuosien 2026 ja 2027 valtuudesta, jolloin vuosien 2026 ja 2027 valtuus olisi enää yhteensä 2 mrd.

Valtion tukema asuntotuotanto toimii edelleen vuonna 2025 vastasyklisesti, mutta korkotukivaltuuden laskiessa 500 milj. euroa (-22 prosenttia) tästä vuodesta, laskee myös asuntoaloitusten määrä vastaavasti. Tämän vuoden korkotukivaltuuksilla tullaan tukemaan jopa 9 000—10 000 uuden asunnon aloituksia. Ensi vuonna taso jäänee noin 7 000—7 500 asuntoon. Valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki- ja takauslainavaltuudet tulee mitoittaa aina rakennusalan muun suhdannetilanteen mukaisesti. Tämä tarkoittaa valtuuden kasvattamista matalasuhdanteessa ja valtuuden alentamista korkea- tai noususuhdanteessa. Hallituksen tulisi tehdä lisää toimia, joilla saataisiin lisättyä kohtuuhintaista asuntotuotantoa. Sitä voidaan toteuttaa 40 vuoden korkotukimallilla. Tälle asuntokannalle on suurta kysyntää tällä hetkellä.

### *Orpon hallitus tuhoaa kohtuuhintaisen asumisen välineet ja työkalut*

Valtion asuntorahaston (VAR) varoja on käytettävä vuokra-asumisen ja asukkaiden hyödyksi lisäämällä kohtuuhintaista vuokra-asuntorakentamista, korjausrakentamista, parantamalla asuinmukavuutta ja viihtyvyyttä ja vähentämällä asumisen sosiaalisia ongelmia. Valtion asuntorahasto on budjetin ulkopuolinen rahasto, jonka kautta voidaan rahoittaa asuntopolitiikan hankkeita sekä rakennusalan ahdinkoa helpottamaan suhdanneluontoisia toimia. Orpon hallitus on päättänyt ajaa alas asuntorahaston, siirtää sen kehysten piiriin, tulouttaa siitä vaalikaudella budjettiin

## **Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp Eriävä mielipide 1**

800 milj. euroa ja lakkauttaa Asumisen- ja rakentamisen kehittämiskeskus ARA:n. Vastustamme näitä toimia, ja katsomme että asuntorahasto tulee säilyttää kehysten ulkopuolisena rahastona ja sen toiminta ja tulovirrat on turvattava. Vähimmäisvaatimus on, että ARA:n toiminta muutostilanteessa turvataan eikä aiheuteta lisää haittaa asuntosektorin toimijoille. Tietojärjestelmämuutokset saattavat johtaa esimerkiksi Aran toiminnan keskeytymiseen tai hidastumiseen. Tämä saattaa aiheuttaa Aran tukia hakeville yhteisöille ja yksityishenkilöille katkoja.

### *Asumisoikeusasumista tarvitaan edelleen*

Orpon hallitus on lakkauttanut uusien asumisoikeusasuntojen rakentamisen. Vastustamme päätöstä ja katsomme, että asumisoikeusasuminen on tarpeellinen ja haluttu välimalli vuokra- ja omistusasumisen välillä. Aso-asuntoja rakennetaan kysyntään pohjautuen ja etenkin kasvukeskuksissa niihin jonotetaan. Asumisoikeusasuminen täytyy säilyttää asumismuotojen valikoimis- ja kehittää sitä. Rinnalle tulee luoda myös muita kohtuuhintaisen asumisen välimalleja.

### *A-Kruunu säilytettävä*

Hallitus on päättänyt myydä valtion erityistehtäväyhtiö A-Kruunu Oy:n. Päätös on huono. A-Kruunu Oy on toiminut kohtuuhintaisen asuntorakentamisen ratkaisujen edistäjänä ja kehittäjänä sekä omistaa noin 3 000 asuntoa kasvukeskuksissa. Yhtiöstä on viime vuosina tullut merkittävä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen omistaja suurimmilla kaupunkiseuduilla. Yhtiö irrotettiin Kruunuasunnoista reilut 10 vuotta sitten sen vuoksi, että se ryhtyisi osaltaan rakennuttamaan kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja suurimmille kaupunkiseuduille ja siten helpottamaan kohtuuhintaisen asuntojen saatavuutta.

### *Mal-sopimuksiin sisällytettävä tavoitteet valtiontukemalla tuotannolle*

Suurimpien kaupunkiseutujen kanssa on päästy neuvottelutuloksiin MAL-sopimuksista vuosille 2024—2027. Uusissa sopimuksissa ei enää ole tavoitteita valtion tukemalle asuntotuotannolle. Pidämme erittäin huonona kehityksenä sitä, että uusissa sopimuksissa ei ole tavoitteita valtion tukemalle asuntotuotannolle. Hallitus luopuu vapaaehtoisesti yhdestä tärkeimmästä välineestään ohjata asuntorakentamista. Hyvä kysymys kuuluu, miksi? Myöskään käynnistysavustuksia MAL-alueille hallitus ei myönnä.

### *Panostukset rakennusalaan turvaavat tulevaisuuden kasvun ja elinvoiman*

Rakennusala on kohdannut ennennäkemättömän kriisi, kun uusien asuntojen myynti on käytännössä pysähtynyt ja uudet asuntoaloitukset ovat jääneet historiallisen alas. Kriisi ei näytä helpottavan lyhyellä aikavälillä. Vaikka nyt on ennustettu, että pahin pohjakosketus alalla on ohi, jäävät uusien asuntojen aloitukset alhaiselle tasolle tarpeeseen nähden vuosikausiksi. Nyt ollaan jo myöhässä, mutta edelleen on tarvetta nostaa valtion tukeman tuotannon valtuuksia sekä kohtuuhintaisen asumisen että rakennusalan suhdanteen vuoksi. Rakennusala on tuettava nyt määräaikaistilalla, tarkkarajaisilla ja tehokkailla täsmätoimilla, jotta alan työllisyys ja verotulot voidaan turvata.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 1**

Asuntotuotantotarve 2040 -tutkimuksen mukaan Suomeen tulee vuosittain rakentaa jopa 35 000 asuntoa vuoteen 2040 saakka. Tarpeesta 90 prosenttia kohdistuu neljälletoista suurimmalle kaupunkiseudulle, Helsingin seudulle melkein puolet.

Kohtuuhintaisten asuntojen kysyntä jatkaa kasvuaan kasvavilla alueilla. Toimivat asuntomarkkinat ovat myös tärkeitä alueen muun talouskehityksen kannalta. Varsinkin kasvavilla kaupunkiseuduilla kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeusasuntojen saatavuus mahdollistaa työvoiman liikkumisen ja talouskasvun. Yhdistettynä asumistuen sekä muiden etuuksien rajuihin leikkauksiin asumisen kustannukset ovat osalla asutokunnista nousseet kohtuuttomasti. Edullisilla asunnoilla on erittäin kova kysyntä ja hallituksen politiikka pakottaa ihmisiä muuttamaan pois työpaikkojen läheisyydestä kauemmas halvemman asumisen perään. Hallituksen asuntopolitiikalla on kaupunkiseutujen elinvoimaa ja kasvua heikentävä vaikutus.

Valtion talousarvioesitys ei tuo mukanaan mitään välineitä rakentamisen markkinoiden tukemiseksi.

*Korotetaan erityisryhmien investointituen valtuutta*

Hallitus on leikannut rajusti valtion tukeman kohtuuhintaisen asuntorakentamisen valtuuksia ikääntyneille, vammaisille ja opiskelijoille (erityisryhmien investointituki), ja esittää vuoden 2024 valtuudeksi 15 milj. euroa. Vielä vuonna 2023 valtuus oli 120 milj. euroa ja valtuudelle oli suuri kysyntä.

Araan on tullut uusia investointiavustushakemuksia yhteensä noin 125 milj. euron edestä — suurin osa uusista hakemuksista (91 milj. euroa) on erilaisia ikääntyneiden asuntohankkeita — näiden hakemusten käsittely valtuuden riittämättömyyden vuoksi ei näillä näkymin ole mahdollista. Myös opiskelija-asuntojen hankkeet ovat näillä näkymin jäämässä ilman rahoitusta.

Investointiavustusvaltuuden vähäisestä määrästä seuraa myös se, että hyvinvointialueiden mahdollisuudet hillitä menopaineitaan vähenevät oleellisesti. Tämä johtuu siitä, että yhteisöllisen asumisen asuntohankkeita, joissa ei ole lakisääteistä henkilöstömitoitusta ei voida käynnistää. Tämä johtaa yhteiskunnan kokonaismenojen kasvuun muuta kautta ja tulee huomattavasti kalliimmaksi.

Aran käsittelyssä on monin verroin enemmän erityisryhmien investointiavustushankkeita verrattuna hallituskauden avustusvaltuuteen. Arassa on käsittelyssä noin 139 milj. euron edestä hakemuksia, joille on annettu ns. ehdollinen varauspäätös. Avustusvarausten lisäksi Araan on tullut uusia investointiavustushakemuksia yhteensä noin 125 milj. euron edestä. Suurin osa uusista hakemuksista (91 milj. euroa) on erilaisia ikääntyneiden asuntohankkeita. Näiden käsittely valtuuden riittämättömyyden vuoksi ei näillä näkymin ole mahdollista. Korottamalla avustusvaltuutta voidaan tukea rakennusalaan sekä saada erityisryhmille lisää tarvittavia asuntoja.

Esitämme, että korotetaan erityisryhmien investointituen valtuutta vähintään 100 milj. euroon ja valtuuden riittävyttä seurataan ja korotetaan tarvittaessa.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 1**

*Korjausrakentamisen suhdanneluontoinen tukiväline*

Vallitseva kustannus- ja korkotaso hyödyttää uudistuotannon lisäksi myös perusparannushankkeita ja energiaremontteja niin ARA-asuntokannassa kuin muissakin asuinrakennuksissa. ARA:lla on näihin erilaisia tukimuotoja, kuten korkotuki- ja takauslainoja sekä suunnittelu- ja energia-avustuksia. Matalasuhdanteen aikana korjausrakentamiseen panostamalla voidaan lisätä aktiivisuutta rakennusallalla ja näin tukea alan työllisyyttä. Suomen rakennuskannassa on merkittävä korjausvelka.

Perinteisten korjausavustusten määrä vähenee edelleen vuonna 2025. Määrärahaa oli käytössä vielä vuonna 2022 noin 36,5 milj. euroa, vuonna 2023 noin 25 milj. euroa (pääosin VAR-valtuutena). Vuonna 2024 hissien jälkiasennuksiin, esteettömyyskorjauksiin sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaamiseen on uutta määrärahaa vain 9,55 milj. euroa sekä 0,4 milj. euroa siirtyvää erää eli yhteensä 9,95 milj. euroa. Vuodelle 2025 ehdotettu määräraha on 7,55 milj. euroa.

Esitämme energiatehokkaaseen korjausrakentamiseen suhdanneluontoista ja määräaikaista tukivälinettä. Suhdanneluontoisia avustuksia on myönnetty myös finanssikriisin aikaan vuosina 2009—2010 sekä 2014—2015. Korjausrakentamisen osalta finanssikriisin aikaisten elvytystöimien laskennallinen vaikutus oli noin 46 900 henkilötyövuotta aikanaan. Elvytyksen takia asuntojen korjausrakentaminen jopa lisääntyi kriisivuonna 2009, mikä oli poikkeus muuhun rakentamiseen tai lähes mihin tahansa sektoriin nähden.

Suomalaisessa rakennuskannassa on valtava korjausvelka ja tiukentuvat energiatehokkuusvelvoitteet tulevat aiheuttamaan Suomelle mittavat vaatimukset korjata vanhaa rakennuskantaa. Nyt on hyvä hetki tukea asuntojen energiatehokasta korjaamista määräaikaaisella avustuksella energiatehokkuuden lisäämiseksi ja ilmastohaasteisiin vastaamiseksi. Energiatehokas asunto on myös edullinen asua.

Energiaremonttiavustusten vipuvaikutuksen arvioidaan olevan suuri eli 1 milj. euron avustuksella saadaan aikaan 4,8 milj. euron energiaremontti ja työtä 56 henkilötyövuotta. Avustus maksaa siten itsensä tuottamalla korjaushankkeista valtiolle välittömiä tuloveroja ja välillisiä arvonlisäveroja.

SDP vaatii, että korjausrakentamiseen ja energiatehokkuutta nostavaan perusparannukseen luodaan vaikuttava ja suhdanneluontoinen työkalu riittävällä rahoituksella.

*Jatketaan lähiöohjelmaa*

Lähiöissä asuu 1,5 miljoonaa suomalaista. Näiden ihmisten asumista, asuinalueiden viihtyisyyttä ja turvallisuutta tulisi kehittää sekä segregaatioon puuttua jatkossakin lähiöohjelman kautta. Lähiöohjelman tavoitteena on ehkäistä asuinalueiden eriytymistä, edistää asuinalueiden palvelutarjontaa ja elinkeinotoimintaa, vahvistaa asukkaiden osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia, parantaa eri asukasryhmien vuorovaikutusta ja luoda viihtyisiä, turvallisia ja kiinnostavia asuinympäristöjä. Hankkeiden avulla ehkäistään asuinalueiden eriytymistä (segregaatiota), lisätään asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta, edistetään asuinalueiden elinvoimaisuutta ja turvataan palvelui-

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 1**

den ja asumisen hyvä taso. Petteri Orpon hallitus aikoo lakkauttaa lähiöohjelman. Esitämme, että ohjelmaa jatketaan ja siihen osoitetaan 15 milj. euroa vuosina 2025—2027.

*Asumisneuvonta ehkäisee häättöjä*

Petteri Orpon hallitus on puolittanut asumisneuvonnan tuen. Kyseessä on kuntien uusi lakisääteinen tehtävä, ja erittäin tärkeä esimerkiksi häättöjen ehkäisemiseksi. Asumisneuvonnan tukimääräraha ensi vuodelle on 2 milj. euroa. Viime vuonna voimaan tullut määräaikainen kokeilulaki on käynnistynyt kunnissa ja määräraha on tänä vuonna käytetty kokonaan. Noin 40 kuntaa käyttää tukea asumisneuvonnan järjestämiseksi.

Asumisneuvonnalla vähennetään vuokra-asuntoyhtiöissä asumisen ongelmista aiheutuvia kuluja ja parannetaan asumisviihtyvyyttä. Neuvonta on ollut tuloksellista. Asumisneuvonnalla voidaan vaikuttaa asumisen ongelmista aiheutuvien kulujen pienenemiseen, turhien häättöjen määrän vähentämiseen, asumisviihtyvyyden paranemiseen, asukasyhteisön sisäisten konfliktien ratkaisemiseen, kulttuurisen kanssakäymisen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Matalasuhdanteen aikana, kun ihmisten taloudellisen toimeentulo voi olla vaakalaudalla, on erityisen tärkeää auttaa neuvonnan avulla asukkaita esimerkiksi tilanteessa, jossa vuokra uhkaa jäädä hetkellisesti maksamatta. Turhat häädöt kuormittavat hallintoa ja ovat aina inhimillisesti raskaita prosesseja.

Ulosottoviraston tilastojen mukaan häättöjen määrä on vuosina 2023—2024 lähtenyt nopeaan nousuun ja kaksinkertaistunut monissa isoissa kaupungeissa. Uusi asumistuen leikkaus heikentää tilannetta edelleen. Jos häättöjen määrän kehitys jatkuu nykyisellä uralla, hallituksen tulee resursoida hyvinvointialueet häädettyjen majoittamiseen ja uudelleenasuttamistyöhön. Erityisesti tulee huomioida häädetyt lapsiperheet. SDP esittää, että asumisneuvontaan kohdennetaan asuntorahaston sisältä Orpon hallituksen leikkaama 2 milj. euroa.

***Mielipide***

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 24.10.2024

Pinja Perholehto sd  
Johan Kvarnström sd  
Marko Asell sd

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 2**

**Eriävä mielipide 2**

**Perustelut**

Orpon hallituksen vuoden 2025 talousarvioesitys on yhteensä 88,8 mrd. euroa, mikä on 0,9 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vuoden 2025 talousarvioesitys on 12,1 mrd. euroa alijäämäinen. Ennätysmäisestä velanotosta ja budjetin suuruudesta huolimatta talousarviossa ei ole onnistuttu tekemään valintoja ja tarvittavia uudistuksia, joilla saavutettaisiin edes hallitusohjelmassa määritetyt ilmasto- ja luontotavoitteet.

Alijäämää on lähdetty taklaamaan lukuisilla leikkauksilla. Leikkaukset osuvat kohtuuttoman usein samoille ihmisille ja alueille. Kasvu- ja tuottavuustoimet ovat edelleen varsin vaatimattomia, vaikka vaalikausi alkaa lähestyä puoliväliään.

Hallituksen talousarvioesityksessä moni sinänsä tärkeä hanke imee kaiken rahoituksen. Moni hanke edellyttää myös valtion omaisuuden myyntiä, mikä tarkoittaa käytännössä samaa kuin velan ottaminen. Itäinen Suomi on jäämässä lähes kokonaan oman onnensa nojaan.

Talousarvioesityksessä olisi pitänyt pystyä tekemään selkeämpiä valintoja, jotta rahoitus suuntautuisi aidosti vaikuttaviin kohteisiin ja jotta koko Suomi tulisi huomioiduksi. Nyt tuleville sukupolville jää ilmasto- ja luontokriisin ratkaisemisen lisäksi myös massiivinen velkataakka.

*Määrärahojen niukkuus*

Ympäristöministeriön hallinnonalalla on tehtäviä, joita sen tulee kyetä suorittamaan tasapuolisesti koko maassa sekä maan rajojen yli.

Talousarvioesitys nostaa esiin huolen siitä, pystyykö ministeriö suoriutumaan sille kuuluvista tehtävistä ja velvollisuuksista niukoilla määrärahoilla.

*Vesienhoito*

Hallitus panostaa merkittävästi Saaristomerenn kunnon parantamiseen, mutta samaan aikaan sisävesien ja muun Itämerenn tilasta huolehtimisen varat vähenevät. Eikö sisävesien ja muun Itämerenn hyvästä tilasta huolehtiminen ole yhtä tärkeää kuin Saaristomerenn huonon tilan parantaminen?

Saaristomeri on suojelunsa ansainnut, mutta samalla rahojen kohdentaminen vain Lounais-Suomen rannikolle on yksi leikkaus lisää itäiselle Suomelle. Suomessakaan puhtaat sisävesistöt eivät ole itsestäänselvyys.

Kipsikäsittelyn lisäksi tulee edistää myös muita menetelmiä, kuten ravinnekalkki ja -kuitukäsittelyä, jotta maaperän parantaminen onnistuisi eri tyyppisillä valuma-alueilla myös sisämaassa. Tämä liittyy myös vesipuitedirektiivin toteuttamiseen eri puolilla maata ja erilaisissa vesistöissä. Kannatamme vapaaehtoisia toimia pakottavan lainsäädännön sijaan.

## **Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp Eriävä mielipide 2**

### *Luonnonsuojelu*

Kun vapaaehtoinen suojelu vähenee, voi käydä niin, että pakottava normiohjaus voi lisääntyä. Tämä ei ole toivottava kehityssuunta.

Helmi- ja METSO-elinympäristöohjelmat vahvistavat Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Molemmat ohjelmat pohjautuvat vapaaehtoisuuteen ja ovat osoittautuneet menestyksiksi. Vapaaehtoisuus on ollut merkittävä tekijä siinä, että ohjelmista on tullut suosittuja ja mallilla on hyvä jatkaa.

METSO-ohjelma on jäämässä tavoitteestaan yli 10 prosenttia (tavoite 82 000 hehtaaria vuoden 2025 loppuun mennessä ja esitettävän rahoituksen avulla päästään arviolta reiluun 73 000 hehtaariin vuoden 2025 loppuun mennessä). Hallituksen talousarvioesitys ei sisällä riittäviä määrärahoja vapaaehtoisen suojelun tavoitteiden toteutumiseksi.

### *Ennallistaminen*

EU:n ennallistamisasetus hyväksyttiin kesällä 2024. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on pysäytettävä ja kehitys on käännettävä elpymisuralle. Ennallistamisasetuksen yleistavoite on, että vuoteen 2030 mennessä vähintään 20 prosenttia EU:n maa- ja meripinta-alasta sekä vuoteen 2050 mennessä kaikki ennallistamisen tarpeessa olevat ekosysteemit ovat luonnon tilaa parantavien toimien piirissä.

Ennallistamisen toimeenpanoon ei tämänhetkisen tiedon mukaan ole tulossa erillistä EU-rahoitusta, joten määrärahat siihen on löydettävä kansallisesti. Hallituksen talousarvioesitys herättää huolen ennallistamiseen tarvittavien varojen riittävyydestä.

### *Luonnonvarakeskus ja Suomen Ympäristökeskus*

Toimintaedellytykset ja investoinnit tutkimusinfraan ovat vaarassa leikkausten takia. TKI-panostusten tulisi noudattaa parlamentaarisen TKI-työryhmän sopua ja varmistaa perusrahoitus sekä toimintaedellytykset valtion tutkimuslaitoksille.

### *Metsähallitus*

Metsähallituksen toimintaan kohdistuvat leikkaukset vaarantavat sen kyvyn vastata sille osoitettuihin tehtäviin. Erityisesti tämä kohdistuu Luontopalveluihin, jonka tehtävät ovat lisääntyneet viime vuosina. Metsähallitus onkin esittänyt useaan eri kohteeseen lisärahoitusta.

### *Korjausrakentaminen ja energia-avustukset*

Suomen asuntorakentamisen näkymät ovat poikkeuksellisen heikot. Rakennusala tarvitsee nopeasti tukea. Sen sijaan korjausrakentamisen määrärahoista leikataan tilanteessa, jossa uudisrakentaminen hiipuu ja varsinkin Itä- ja Kaakkois-Suomessa asunto-osakeyhtiöiden tarve korjauksiin on kasvava ja taloudelliset resurssit väheneviä.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 2**

Myös energia-avustusten loppuminen hallituksen leikkausten myötä osuu samalle tontille. Energia-avustuksilla on parannettu rakennuskantaa ja luotu työtä ympäri Suomen.

Rakennuksia ei voi katsoa pelkästään sijoituskohteina, vaan ne tulee nähdä koteina ja työpaikkoina. Terveet ja toimivat rakennukset parantavat elämänlaatua.

Korjausrakentaminen ja energia-avustukset vastaavat myös Suomen ilmastotavoitteisiin, kun rakennusten energiatehokkuutta saadaan parannettua.

*Asuntopolitiikka*

Asumisoikeusasuntojen rakentamisella täydennysrakennetaan matalan markkinahinnan lähiöihin asuntoja ilman riskiä alueiden eriytymisestä — näissä lähiöissä ei, vanhan asuntokannan matalan hintatason vuoksi, rakennusliikkeiden kuluttajamyyntiin tuleva omistusasuntotuotanto käynnisty.

Asumisoikeusasuntojen rakentamisen lopettamisen viesti on, että alueiden eriytymiseen ei Suomessa suhtauduta kovinkaan vakavasti. Tällaista viestiä ei tulisi lähettää nopeasti kaupungistuvassa Suomessa.

Hallituksen tulisi viestittää, että suomalaiset kaupungit pitävät ehdottomasti kiinni alueellisen eriytymisen torjunnasta.

Tuotannon jäädyttämisen sijaan ASO-tuotantoa voidaan ohjata nykyistä tarkemmin. Esimerkiksi ASO-järjestelmän parametreja voidaan muuttaa, asuntoja kohdentaa ja rahoitukselle asettaa reunaehdoja, joilla valtion riskiä pienennetään lähiöitä uhraamatta.

Matalarahoitteista vuokra-asumista tarvitaan niin kasvukeskuksissa kuin väestöltään hupenevilla alueilla. Keskittävät päätökset kiihdyttävät muuttoliikettä, mutta kokonaisturvallisuuden kannalta on oleellista, että muissakin kuin kasvukeskuksissa on erilaisia asumismuotoja tarjolla.

Ikääntyneiden asumisen järjestäminen on kriisiytymässä nopeaa vauhtia, kun hyvinvointialueet eivät hallituksen leikkausten takia osoita tarvitsijoille palveluasuntoihin paikkoja. Tämän seurauksena moni vanhus asuu yksin olosuhteissa, joissa hän ei millään tavoin enää pärjää ja samaan aikaan yksityisillä palveluntarjoajilla on vapaita paikkoja palveluasumisessa.

Tarvetta ja kysyntää on erityisesti opiskelija-asunnoille sekä iäkkäille ja muistisairaille sopiville asunnoille ja asumismuodoille. Tähän vuoden 2025 talousarvioesitys ei tuo vastausta, vaan heikentää em. ihmisryhmien tilannetta.

*ARA*

Hallitus on päättänyt lakkauttaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn. Näin suuren muutoksen nopea toimeenpano vaarantaa ARAn tehtäviin kuuluvan toiminnan sujuvuuden ja jatkuvuuden. Nopea aikataulu vaikuttaa myös henkilöstön asemaan ja työssä jaksamiseen.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 2**

Hallituksen esitys ARAn lakkauttamisesta ei sisällä arvioita saavutettavista säästöistä eikä siitä, miten ARAn keskeinen rooli MAL-neuvotteluissa, asumisen kehittämisessä, rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanossa sekä asuntokannan esteettömyyden edistämisessä aiotaan hoitaa jatkossa.

Epäselvää on myös se, millä tavoin tukien myöntäminen ja niiden käytön valvonta tapahtuvat laissa edellytettävällä tavalla ja miten ne pysyvät erotettuina säädösvalmistelusta ja ministeriön päätöksenteosta.

Hallituksen perustelut ARA:n lakkauttamiselle jäävät varsin keveiksi aiheutuviin ongelmiin verrattuna.

*Asumisneuvonta*

Asumisneuvonnan tuen puolitus vähentää työntekijöitä kunnissa. Asumisneuvonta ei ole edes ehtinyt vakiintua, kun sitä jo kohdennetaan uudelleen.

Sosiaaliturvan leikkaukset lisäävät vuokranmaksuvaikeuksia ja häätöriskejä. Nyt ollaan siirtymässä ehkäisevästä toiminnasta korjaavampaan työotteeseen. Tämä vie painopistettä etäämmälle tukilain mukaisesta tarkoituksesta.

***Mielipide***

Edellä olevan perusteella esitän,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 24.10.2024

Hanna Kosonen kesk

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 3**

**Eriävä mielipide 3**

**Perustelut**

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen julkisen talouden tasapainottamiseen tähtäävä talousarvioesitys sisältää yksittäisiä kannatettavia elementtejä, mutta on ilmasto- ja luontotoimien sekä keskeisen asuntopolitiikan näkökulmasta niin riittämätön, että vasemmistoliitto ei voi siihen yhtyä.

Talousarvioesitys vuodelle 2025 jatkaa ilmasto- ja ympäristötoimien rahoittamisen huomattavaa laiminlyömistä vaikka tiedetään, että Suomi ei ole saavuttamassa ilmastolain alaisia tavoitteitaan (ml. hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä) eikä YK- ja EU-tason biodiversiteettitavoitteitaan (ml. luontokadon pysäyttäminen vuoteen 2030 mennessä).

Suurimmat leikkaukset ympäristöministeriön hallinnonalaan tapahtuivat jo viime vuonna, eikä hallitus ole tulevan vuoden talousarvioesityksessään kasvattamassa rahoitusta juuri lainkaan. Päinvastoin hallitus esittää monelta osin lisää leikkauksia ilmasto- ja ympäristötoimien toimeenpanon määrärahoihin. Ympäristöministeriön hallinnonalan ilmasto- ja ympäristötoimien rahoitus jää täysin riittämättömäksi suhteessa alati kasvavaan määrään toimia, joita ilmasto- ja ympäristötavoitteidemme saavuttaminen tosiasiaassa edellyttäisi.

Vaikka hallitus hallitusohjelmassaan sitoutuu hiilineutraaliustavoitteeseen ja luontokadon pysäyttämiseen, talousarvioesityksessä ei esitetä läheskään riittäviä määrärahoja näiden tavoitteiden realisoinniseksi. Näin ollen hallituksen sitoutuminen ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin jää retoriseksi ja täysin vaille tekoja.

Ilmasto- ja ympäristötoimien ruohonjuuritason toimeenpano tapahtuu kunnissa ja kaupungeissa. Hallituksen päätös poistaa kuntien velvoite laatia ilmastosuunnitelma on erittäin lyhytnäköinen. Ilman sekä suurten että pienempien kuntien panosta Suomen hiilineutraaliustavoite jää saavuttamatta. Kunnilla on myös tärkeä rooli ilmastomuutoksen seurauksiin sopeutumisessa, jota ilmastosuunnitelman laatiminen on tukenut. Hallitus ei ole jatkamassa Suomen ympäristökeskuksen (Syke) hankerahoitusta kuntien päästötietopalvelun ylläpitämiseksi, mikä edelleen hankaloittaa kuntien ilmastotoimien suunnittelua.

*Ilmasto- ja ympäristötoimien riittävyys*

Koska ympäristön säilyminen elinkelpoisena on edellytys muiden perusoikeuksien toteutumiselle, hallituksella voidaan katsoa olevan perustuslakiin perustuva velvollisuus lisätä ympäristö- ja ilmastotoimien rahoitusta. Suomi on niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin sitoutunut ilmastokriisin ja luontokadon pysäyttämiseen edellisellä vaalikaudella säädetyin ilmastolain, EU:n biodiversiteettistrategian ja YK:n biodiversiteettisopimuksen puitteissa. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä ehdotetuilla panostuksilla ilmasto- ja luontotoimiin näitä tavoitteita ei olla saavuttamassa. Osoituksena tästä joukko kotimaisia ympäristö- ja ihmisoikeusjärjestöjä on viemässä hallitusta korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilmastolain rikkomisen takia.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 3**

*Metsät*

Ilmastopolitiikan suunnittelussa maankäyttösektorin nettonielujen taso on arvioitu roimasti todellisuutta suuremmaksi: -21 Mt CO<sub>2</sub>-ekv. vuonna 2035. Tällöin, hiilineutraaliustavoite huomioon ottaen, päästökauppa- ja taakanjakosektorin yhteenlasketut kokonaispäästöt vuonna 2035 saisivat olla enintään 21 Mt CO<sub>2</sub> -ekv. eli noin 70 prosenttia pienemmät kuin vuonna 1990.

Viime vuosina toteutuneen nielukehityksen valossa näiden laskelmien toteutuminen tällaisenaan ei ole todennäköistä. Maankäyttösektori muuttui vuonna 2018 ensimmäisen kerran hiilinielusta nettopäästölähteeksi. Se oli nettopäästölähde myös vuosina 2021 ja 2022. Pikaennakkotietojen mukaan maankäyttösektori toipui viime vuonna päästöstä pieneksi nettonieluksi (-1,3 Mt CO<sub>2</sub> -ekv.), mutta tämä ei kerro vielä mitään pitkän tähtäimen kehityksestä. Tiedämme, että nielu on laskenut trendinomaisesti jo 15 vuoden ajan.

Hiilinielun elvyttäminen on yksi akuuteimpia kysymyksiä Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta. Samalla metsien suojelulla on keskeinen merkitys luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Tällä hetkellä peräti kolme neljäsosaa Suomen metsäluontotyypeistä on uhanalaisia. Hallituksen talousarvioesityksessä ei esitetä riittäviä toimia maankäyttösektorin nielujen kasvattamiseksi. Tarvittavia toimia ovat ainakin kosteikkoviljelyn tuki sekä joutomaiden metsistystuki. Määrärahoja tulisi lisäksi siirtää "puuntuotannon kestävyys turvaamiselta" metsäluonnon hoidon edistämiseen, sillä valtaosa puuntuotannon kestävyys turvaamiseen osoitetusta määrärahasta kohdistetaan yhä ympäristölle haitallisiin toimiin.

Tämän lisäksi hallituksen on puututtava liian suuriksi kasvaneisiin hakkuumääriin. Liian suuret hakkuut ovat puuston kasvun hidastumisen ohella pääsyy romahtaneelle hiilinielulle. Metsähallituksen tulostavoitetta on tästä syystä laskettava.

*Vesistöt*

Vesistöjen tilanne Suomessa ei ole hyvä. Itämeren luontotyypeistä uhanalaisia on 24 prosenttia, Itämeren rannikon luontotyypeistä uhanalaisia on 58 prosenttia ja sisävesien sekä rantojen luontotyypeistä uhanalaisia on puolestaan neljännesosa. Lisäksi Itämeren kalakantojen kehitys on ollut viime vuosina erityisen heikkoa, osin tunnistamattomista syistä.

Tästä huolimatta hallitus leikkaa vesi- ja kalataloushankkeiden rahoitukselta sekä vesien- ja ympäristönhoidon tukemiselta. Näillä määrärahoilla toteutetaan muun muassa vaelluskalakantojen elvyttämisohjelma NOUSUa sekä vesien tilan parantamiseen tähtäävää Ahti-ohjelmaa. Ilmastomuutos aiheuttaa vesistöjen ravinnehuuhtoumien lisääntymistä ja vesien tummumista, ja uhkaa osaltaan vesiluonnon monimuotoisuutta. Ilman riittävää rahoitusta vesistöjen tilaa ja vesiekosysteemejä ei pystytä parantamaan biodiversiteettitavoitteidemme mukaisesti.

*Luonnon monimuotoisuus*

Suomen luonnon monimuotoisuus jatkaa huipenemistaan. Uusimpien uhanalaisuusarvioiden mukaan lähes 12 prosenttia arvioituista lajeista ja 48 prosenttia luontotyypeistä Suomessa on uhanalaisia. Kehityssuunta on yhä heikkenevä kaikissa elinympäristöissä. Orpon hallitus sanoo ole-

## **Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp Eriävä mielipide 3**

vansa sitoutunut YK- ja EU-tasolla säädettyyn tavoitteeseen luontokadon pysäyttämiseksi vuoteen 2030 mennessä, mutta talousarvioesityksessä tästä ei näy jälkeäkään.

Merkittäviä syitä Suomen lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiselle ovat metsien uudistaminen ja hoito, ojitus ja pellonraivaus, rakentaminen sekä vesien rehevöityminen. Myös ilmastonmuutos on merkittävä luontokadon aiheuttaja. Hallitus ei ole kohdistamassa läheskään riittävää rahoitusta tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseen, joilla Suomen luonto saataisiin elpymään.

Päinvastoin hallitus on vuoden 2025 budjettiehdotuksessaan leikkaamassa valtionapua Suomen metsäkeskukselta, jonka vastuulla on muun muassa Etelä-Suomen metsien suojelun ohjelman (METSO) toteuttaminen ja talousmetsissä toteutettavan neuvonnan tarjoaminen, sekä Metsähallitukselta, jonka julkisiin hallintotehtäviin kuuluu muun muassa Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpaneminen. Hallitus on leikkaamassa vesien- ja ympäristönhoidolta, eikä ole palauttamassa rahoitusta turvepeltojen ilmastotoimille.

Hallituksen tulisi lisäksi budjetoida paljon nykyistä enemmän luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenoihin. Näillä voitaisiin maksaa metsänomistajille asianmukaiset korvaukset suojavyöhykkeiden perustamisesta herkkien vesistöjen välittömässä läheisyydessä oleviin metsiin. Aiemmin tänä vuonna tapahtunut metsäteollisuustoimija Stora Enson aikaansaama raakkutuho on konkreettinen osoitus siitä, että tällaisten suojavyöhykkeiden perustaminen on tehtävä pakolliseksi.

Suomen biodiversiteettitavoitteiden saavuttamisen tueksi olisi säädettävä ilmastolakia vastaava kansallinen luontolaki, johon kirjataan Suomen tavoitteet ja velvollisuudet luonnon suojelemiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi.

Luonnonsuojelusta leikkaamisen sijaan hallituksen olisi syytä mitä pikimmiten luopua monista edelleen myönnettävistä ympäristöhaitallisista tuista, jotka eivät ole linjassa "luontopositiivisen Suomen" rakentamisen kanssa. Näitä ovat muun muassa puupohjaisten polttoaineiden ja polttoturpeen verotuet, kotimaan lentoliikenteen tuet ja lentoliikennepolttoaineen verottomuus sekä polttomootoriajoneuvojen ja fossiilisten polttoaineiden veronkevennykset. Verotuksen ympäristöohjaavuutta tulisi vahvistaa siten, että tuotteiden negatiiviset päästö- ja ympäristövaikutukset heijastuvat niiden hintaan. Ilmasto- ja ympäristötoimia voitaisiin lisäksi rahoittaa ottamalla käyttöön muun muassa maankäytön muutosmaksu ja biomassan polton vero.

### *Eläinpolitiikka*

Suomen on otettava askelia eläinoikeuksien paremmaksi toteutumiseksi. Jo voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää periaatteessa eläinten hyvinvoinnista huolehtimista. Eläinten hyvinvoinnin vaatimuksia tulisi kunnioittaa täysimääräisesti, ja tästä huolehtimiseen tulisi myös talousarviossa kohdistaa riittävästi resursseja.

Budjettiehdotukseen tulisi lisätä määrärahat kasvipohjaisen ruuan investointiohjelman aloittamiseen. Kasvipohjaiseen ruokavalioon siirtyminen on paitsi eläinoikeusteko, se on myös yksi tehokkaimpia keinoja hillitä päästöjä ja globaalia metsäkatoa. Näiden lisäksi kasviproteiinien viljely kotimaassa vahvistaa ruokajärjestelmämme huoltovarmuutta. Jotta kasvipohjaisen ruoan po-

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 3**

tentiaali saadaan täysin hyödynnettyä, merkittävässä murroksessa olevaa alaa on tuettava muun muassa tuotekehitykseen kohdennettavalla tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksella.

Tämän lisäksi eläinten etua valvovan viranomaisen virka tulisi vakinaistaa. Eläinsuojeluasiamiehen viran vakinaistamisen hyödyllisyydestä on eri tahojen osalta hyvin laaja konsensus. Rahallisesti viran vakinaistaminen vaatii vain pienen panostuksen, mutta sillä on valtavan suuri symbolinen ja käytännön merkitys eläinten hyvinvoinnin varmistamisessa.

Turkistarhaus elinkeinona on tullut tiensä päähän. Sen yhteiskunnallinen hyväksyttävyys on romahtanut, ja samalla se painii vuodesta toiseen yhä pahemmissa kannattavuusvaikeuksissa. Ei ole oikein eläimille, tarhaajille eikä veronmaksajille, että tätä kuolevaa alaa pidetään keinoitekoisesti hengissä. Suomen tulee seurata eurooppalaista eläinoikeuskehitystä ja liittyä osaksi kasvavaa EU-maiden joukkoa, joissa turkistarhaus on kielletty. Luopumistukijärjestelmän avulla tarhaajille voitaisiin turvata oikeudenmukainen siirtymä taloudellisesti kannattavien ja tulevaisuudenkestävien elinkeinojen piiriin, hallitusti.

*Asuntopoliitiikka*

Hallituksen talousarvioesitys on tuomassa lukuisia heikennyksiä asuntopoliitiikkaan, jotka vaarantavat kohtuuhintaisten asuntomarkkinoiden kehityksen ja kohtuuhintaisen asumisen edellytykset.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi kesällä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran lakkauttamisesta. Sen toiminnot itsenäisenä virastona päättyvät ja se sulautetaan osaksi ympäristöministeriötä ensi vuodesta alkaen. Päätös ei ole kannatettava, sillä se vaarantaa Aralle kuuluneiden tehtävien hoitoa liittyen erityisesti kohtuuhintaiseen ja esteettömään asuinrakentamiseen ja korjausrakentamiseen. Ara täytyisi säilyttää itsenäisenä toimijana.

Hallituksen päätös sulauttaa Valtion asuntorahaston (VAR) varat osaksi valtion budjettia käytännössä poistaa sosiaaliselle asuntotuotannolle korvamerkityt rahat ja tulee samalla vaikeuttamaan rakennusalan elvytystoimia. Rahastosta maksettavien erityisryhmien investointiavustusten alarajo jatkuu. Investointiavustusta on voinut saada erityisryhmien asuntojen rakentamiseen, hankintaan tai perusparantamiseen. Avustuksen vähentyminen vaikeuttaa erityisryhmien kuten opiskelijoiden ja vanhusten uusien asutokohteiden toteuttamista, vaikka erityisasumisen tarve tulee todennäköisesti vain kasvamaan opiskelijamäärien lisääntyessä ja väestön ikääntyessä.

Korjausavustusten heikentäminen vähentää esteettömyysremontteja ja voi lisätä laitosasumisen kuluja. Peruskorjaushankkeita vauhdittamalla voitaisiin ylipäättään tehokkaasti tukea rakennus-alaa nykyisessä suhdannetilanteessa, sillä korjausrakentamisesta palautuu yhteiskunnalle merkittävä määrä veroluonteisia maksuja.

Ilmasto- ja ympäristötoimien vauhdittaminen myös rakennusosalalla on tärkeää. Rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen osoitettujen energia-avustusten poistaminen ei ole järkevää. Kuntien kiinteistöjen ja asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksen luopumisavustusten poistaminen tulee hidastamaan päästövähennyksiä.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 3**

Rakennusalan ja erityisesti asuntorakentamisen suhdannekuopassa ei ole järkevää leikata toimivia ja tehokkaita korjaus- ja energiaremonttitukia tai hidastaa erityisryhmien asuntotuotantoa.

Erityisen ongelmallinen on myös hallitusohjelman linjaus puolittaa asumisneuvonnan rahoitus. Asumisneuvonnan vähentymisellä on osaltaan välitön yhteys maksuhäiriöiden, häätöjen ja asunnottomuuden lisääntymiseen.

***Mielipide***

Edellä olevan perusteella esitän,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 24.10.2024

Mai Kivelä vas

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 4**

**Eriävä mielipide 4**

**Perustelut**

Hallituksen esitys vuoden 2025 valtion talousarvioksi ei huomioi lainkaan riittävästi keskeisiä ympäristöongelmia. Talousarvioesitys ei anna vastausta siihen, miten Suomi osaltaan toteuttaa kansainväliset ympäristösitoumuksensa. Suomi on osana Kunming-Montrealin sopimusta sekä Euroopan unionin biodiversiteettistrategiaa sitoutunut pysäyttämään luontokadon vuoteen 2030 mennessä sekä suojelemaan 30 prosenttia kaikesta pinta-alastaan, tästä 10 prosenttia tiukasti.

Suomi on ilmastolain nojalla sitoutunut saavuttamaan hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. On selvää, että ilman merkittäviä lisätoimia Suomen maankäyttösektorin tilanne tulee estämään Suomen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen. Maankäyttösektorin hiilinielun ja päästövähennysten tukemiseen tarvittavista toimista lisää tukea tarvittaisiin joutomaiden metsitykseen ja kosteikkoviljelyyn, jotka ovat kustannustehokkaita ilmastotoimia. Turvemaiden päästöjen vähentämiseksi niitä olisi ennallistettava ojituksia purkamalla ja vähentämällä. Metsien kasvanut käyttö on hiilinielun romahtamisen taustalla, joten metsien hakkuita tulisi vähentää laskemalla Metsähallituksen tuottotavoitetta, jota esityksessä nostetaan jälleen. Yksi mahdollinen keino tukea maankäyttösektorin päästövähennyksiä sekä luonnon monimuotoisuutta ja tuottaa myös lisää tuloja julkiseen talouteen olisi maankäytön muutosmaksun käyttöönotto. Maankäyttösektorin tilanteen parantaminen edellyttäisi myös maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman päivitystä.

Ilmastotoimien osalta lisää rahaa kaivattaisiin myös muualla ja lisäksi ilmastolle haitallisia päätöksiä tulisi pystyä perumaan. Liikenteen päästövähennysten tilanne on huolettava, sillä hallitus on päätöksillään lisäämässä liikenteen päästöjä. Siksi ilmastotavoitteen saavuttamisen kannalta merkittävimmistä liikenteen päästövähennyksistä tulisi peruuttaa. Lisää rahoitusta sen sijaan kaivattaisiin kestävään liikenteeseen kuten pyöräilyn ja kävelyn edistämiseen ja joukkoliikenteeseen.

Vuoden 2024 osalta toteutuneet rahoituksen merkittävät leikkaukset esimerkiksi vähäpäästöisen energian ja liikenteen tukiin sekä kuntien ilmastosuunnitelmiin ovat jättäneet ilmastotoimien rahoitukseen merkittävän aukon, jota tämä talousarvio ei pysty täyttämään vaihtoehtoisilla toimilla. Kokonaisuus jättää siksi Suomen ilmastotavoitteen todella epävarmaan tilaan. Selvää on, että tavoitetta ei tulla saavuttamaan ilman lisätoimia myös päästöjen vähennyksen osalta.

Arjen ilmasto- ja ympäristötoimet tehdään Suomen kunnissa, kaupungeissa ja kylissä. Hallituksen päätös poistaa kunnille asetettu velvoite laatia ilmastosuunnitelma on ollut lyhytnäköinen päätös. Ilman kuntien panosta Suomen vuoden 2035 hiilineutraaliustavoite ei ole saavutettavissa. Kunnilla on myös tärkeä rooli ilmastomuutoksen seurauksiin sopeutumisessa, jota ilmastosuunnitelman laatiminen on tukenut.

Epäselvä ja poukkoileva sääntely-ympäristö sekä riittämätön rahoitus ilmastotoimille heikentävät myös puhtaan energian ja vihreän siirtymän investointien mahdollisuuksia Suomessa.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 4**

Suomen luontotavoitteiden osalta luonnonsuojeluohjelmien rooli on keskeinen. METSO-, Helmi- ja NOUSU-ohjelmien puitteissa tehdään paljon tärkeitä toimenpiteitä luonnon suojelun ja ennallistamisen osalta. Näiden ohjelmien rahoitusta tulisi kasvattaa merkittävästi, jotta taso olisi riittävä Suomen luontotavoitteiden kannalta. Ohjelmien toimeenpanoa vaikeuttavat myös muualle ympäristön ja luonnonvara-alan hallintoon kohdistuvat leikkaukset, kuten Metsäkeskuksen ja Metsähallituksen rahoituksen väheneminen.

Metsähallituksen toimintaan ja kansallispuistoihin kohdistuvat leikkaukset ovat vaarassa heikentää merkittävästi suomalaisten retkeilymahdollisuuksia. Edellisvuoden rahoituksen leikkausten lisäksi talousarvio sisältää edelleen merkittäviä leikkauksia kansallispuistojen ja retkeilykohteiden ylläpidon rahoitukseen. Tämä on väärä suunta paitsi luonnon ja retkeilyn myös luontomatkailun mahdollisuuksien kannalta.

Luonnonsuojelun osalta yksi keskeinen kipukohta on vesiensuojelun tilanne. Vuodelle 2024 toteutunut todella merkittävä vesiensuojelun rahoituksen vähennys on ollut suuri heikennys vesien suojelun tilaan. Hallituksen esitys talousarvioksi vuodelle 2025 heikentää tilannetta edelleen. Ravinnekierrätyksen tukirahojen leikkaus lisää ravinnevalumia ja väistämättä heikentää tavoitetta vesien tilan parantamisesta, etenkin merialueiden osalta.

Vesiensuojelussa hallituksen keskeiset lupaukset ovat liittyneet myös virtavesien vapauttamiseen. Hallitusohjelmassa toteutettavaksi luvatus Palokin kosken purku- ja ennallistamistoimiin ei ole kuitenkaan kohdennettu rahaa talousarvioesityksessä.

Luonnonvarojen käytön kannalta on huolestuttavaa, että kiertotalouden rahoitus vähenee entisestään. Kiertotalous on jo valmiiksi ollut aliresursoitua, vaikka kiertotaloudelle on asetettu korkeita tavoitteita. Strategisen kiertotalousohjelman tavoitteena on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, kaksinkertaistaa resurssituottavuus sekä kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä. Nykyisillä toimilla tavoitteeseen pääseminen on haastavaa. Kiertotalousasteen kasvattamiseksi tarvitaan uusia toimia. Taloudellisilla ohjauskeinoilla, kuten luonnonvaroihin kohdistuvalla verotuksella, otetaan huomioon haitallisia ulkoisvaikutuksia, kannustetaan materiaalien pitämiseen mahdollisimman pitkään kierrossa.

Asumisen osalta talousarvio heikentää edelleen kohtuuhintaisen asumisen tilannetta Suomessa. Vuoden 2024 talousarviossa toteutetut heikennykset erityisryhmien investointiavustuksiin sekä korjausavustuksiin sekä asumisoikeusasuntojen rakentamisen lopettaminen vaikuttavat tulevina vuosina merkittävästi kohtuuhintaisten asuntojen rakentamiseen ja saatavuuteen. Kohtuuhintaisen asumisen lisäämiseksi ja asunnottomuuden ehkäisemiseksi investointiavustusvaltuutta sekä korkotukilainojen myöntövaltuutta tulisi kasvattaa merkittävästi. Hallitus lakkauttaa ARAn ja tulouttaa valtion asuntorahastosta merkittävästi rahaa budjettitalouteen, mutta ei kerro, mikä sen visio kohtuuhintaisen asumisen tulevaisuuden ratkaisuista on.

Lisäksi asumisneuvonnan rahoitusta tulisi kasvattaa tuntuvasti, jotta asumisen kustannusten kanssa kamppailevat eivät ajautuisi asunnottomuuteen. On suuri riski, että tällä talousarvioesityksellä asunnottomuus kääntyy Suomessa pitkän lasku-uran jälkeen nousuun.

**Valiokunnan lausunto YmVL 16/2024 vp**  
**Eriävä mielipide 4**

***Mielipide***

Edellä olevan perusteella esitän,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 24.10.2024

Jenni Pitko vihr